

» Pripravila: Dr. Simona
Kostanjšek Brglez, ZRC SAZU,
Umetnostnozgodovinski inštitut
Franceta Steleta

KULTURNA DEDIŠČINA

UMETNOST
ZA
TURIZEM

Prispevek je nastal v okviru projekta Umetnost za turizem. Umetnostnozgodovinske vsebine kot podlaga razvoju trajnostnega turizma Vzhodne Slovenije, ki ga sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS in Evropski sklad za regionalni razvoj, ter v okviru raziskovalnega programa Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru (P6-0061), ki ga iz državnega proračuna sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS.

DELA SLIKARJA FRANCA GORNIKA v Občinah Poljčane in Slovenska Bistrica

Franc Gornik je bil cerkveni slikar, ki je deloval na prelomu 19. in 20. stoletja. Vsa stenska dela, ki jih poznamo, so sakralna in so se ohranila v cerkvah in kapelah.

Gornik se je rodil 10. julija 1857 v Malečniku v viničarski družini. V domačem kraju je obiskoval osnovno šolo. Njegov talent za risanje je prvi opazil takratni malečniški župnik Marko Glaser. Ta ga je priporočil v uk uveljavljenima slikarjema Tomažu Fantoniju in Jakobu Brollu, ki sta leta 1871, ko je bilo Gorniku 14 let, obnovljala poslikave v tamkajšnji župnijski cerkvi. Po večletni učni in pomočniški dobi je leta 1891 stopil na samostojno slikarsko pot. Umrl je 14. julija 1908 in bil pokopan na Gorci v Malečniku.

Kakovost del je raznolika

Njegova dela so kakovostno

zelo raznolika, kar je povezano tudi s tem, da je imel pomočnike, od katerih so bili eni bolj, drugi manj sposobni. Evidenčnih je nekaj več kot dvajset Gornikovih poslikav cerkva in kapel, od katerih jih je kar pet v Občinah Poljčane in Slovenska Bistrica. Poslikal je prezbitarij cerkve sv. Jožefa v Slovenski Bistrici (1892), cerkev sv. Križa v Zgornjih Poljčanah (1896), cerkev sv. Treh kraljev v Studenicah (1895 prezbitarij, 1898 ladjo) in cerkev sv. Egidija v Kočnem (1902), skoraj brez dvoma pa je poslikal tudi Lepejevo kapelico v Studenicah. Vse poslikave so figuralno-ornamentalne. Gornik je figuralne prizore umestil v okvirje različnih oblik – ustrezno glede na prostor, obliko oboka idr. – in jih dopolnil s polji z rastlinsko ornamentiko.

Na začetku samostojne poti

Poslikava v **Jožefovi cerkvi**, ki je najstarejša na tem območju in je nastala na začetku Gornikove samostojne poti, se nanaša na cerkvenega zavetnika,

na sedem žalosti in radosti sv. Jožefa. Upodobljeni so prizori Jožefove sanje, Jožefova zaroka, Jezusovo rojstvo, Obrezovanje, Beg v Egipt, Sveta družina, Dvanajstletni Jezus med pismouki. Prizore živih barv je ločil z enobarvnimi polji različnih oblik, ki jih je zapolnil z ornamentiko. Gornik je poslikal tudi steni prezbitarija, in sicer jih je dekoriral v videzu klesancev, kar je bilo zanj značilno.

Poslikave v Poljčanah

Štiri leta pozneje je prejel naročilo za poslikavo **cerkve sv. Križa v Zgornjih Poljčanah**. Ta je bila leta 1895 bistveno povečana, saj so preko obstoječe cerkve postavili veliko novo, tako da sta prejšnji prezbitarij in pritličje zvonika postala stranski kapeli. Ko so bila gradbena dela zaključena, je Gornik poslikal celotno notranjost nove cerkve. Danes lahko vidimo samo tri figuralne stenske slike, eno v ladji in dve v prezbitariju, ter nekaj ornamentov pod korom, saj je cerkev leta 1954 zajel požar, po katerem so poslikave na stropu prebelili.

Poslikan prezbitarij v cerkvi sv. Treh kraljev v Studenicah

Na stenski sliki v prezbitariju je upodobljen prizor, ki ga v cerkvah srečamo zelo redko; prikazano je videnje Konstantina Velikega. Ta je dan pred bitko pri Milvijskem mostu (leta 312), v kateri je s svojimi vojaki premagal Maksencija, na nebu zagledal znamenje Svetega križa in besede »V tem znamenju boš zmagal«. Ta dogodek je bil povod za Konstantinovo spreobrnitev v krščanstvo. Na nasprotni steni je prav tako večfiguralni prizor *Najdenje svetega križa*. Legenda Konstantinovo mater Heleno, pozneje razglašeno za svetnico, povezuje z najdenjem

Poslikan obok prezbitarija, cerkev sv. Jožefa v Slovenski Bistrici

križa, na katerega je bil pribit Kristus. Tretja od Gornikovih slik je ohranjena na steni v ladji in prikazuje bolnika na smrtni postelji, ob kateri je duhovnik, v ozadju pa je na križu umirajoči Kristus. Slika se navezuje na poljčansko bratovščino za srečno smrtno uro.

V Studenicah v cerkvi in v kapelici

Studeniško cerkev je Gornik poslikal v dveh fazah. Najprej je leta 1895 poslikal prezbitarij. V prvi obočni poli so na oboku okrog Jezusovega monograma razvrščeni štirje evangelisti, ki so pri poslikavah prezbitarijev že od srednjega veka stalnica, v drugi obočni poli pa so okrog Marijinega imena upodobljeni štirje cerkveni očetje. Na vzdolžni steni prezbitarija je

Gornik naslikal velika okvirja s podobama Svete družine in svetih bratov Cirila in Metoda.

V ladji, ki jo je poslikal čez nekaj let, vidimo Zadnjo večerjo, štiri poslednje reči ter posamezne svetnike in ornamentiko.

Verjetno je približno v tem času poslikal tudi **Lepejevo kapelico**. Ob svetih Uršuli, Barbari, Alojziju in Štefanu na stenah vidimo na oboku Marijino ime, ki ga obkroža venec belih lilij in drugega cvetja.

Poslikava v Kočnem

Najmlajša med omenjenimi je Gornikova **poslikava v Kočnem**. Poslikal je celotno cerkev sv. Egidija. Ob naslikanih stranskih oltarjih sv. Antona Puščavnika in sv. Marka se poslikava ladje in prezbitarija v glavnem nanaša na štirinajst priprošnjikov v sili. Za

Stenska slika v prezbitariju v cerkvi sv. križa v Zgornjih Poljčanah

to delo se je ohranilo Gornikovo potrdilo o prejetju tristo dvajsetih goldinarjev plačila.

Obravnavane Gornikove poslikave na Slovenjebistriškem

so glede na kakovost korektno obrtniško delo, glede na vsebino pa (vsaj vernikom njegovega časa) razumljive brez veliko razlage.

Poslikan obok prezbitarija v cerkvi sv. Egidija v Kočnem

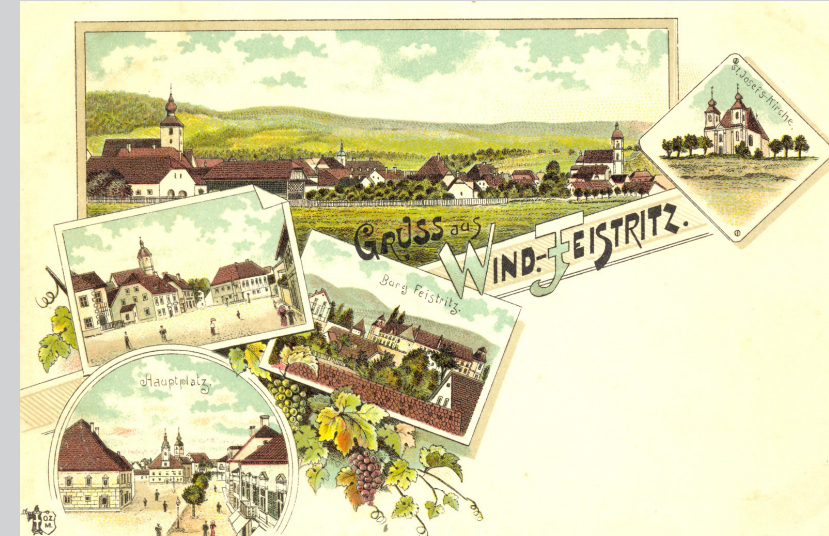
» Pripravil: Milan Sternad
iz Makol, fotograf in strasten
zbiratelj starih fotografij
in razglednic domačega
in okoliških krajev.

ZAKLADNICA
STARIH
FOTOGRAFIJ

Poštarka na stopnišču pred vhomom v makolsko pošto (v tej stavbi je kasneje deloval Mungo, zdaj pa je že porušena). Posnetek je nastal v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja.

STARE
RAZGLEDNICE

Razglednica
Slovenske Bistrice
okrog leta 1898